

PREGÓ FESTA MAJOR DE DUESAIGÜES 1993

(Sala d'Actes Ateneu de Duesaigües, 22:30 h, 5 agost 1993)

Andreu Sotorra

Bona nit d'estiu a tots. Gràcies, alcalde, per aquesta invitació. Amics, veïns, gent temporera, estiuejants de tota la vida, passavolants d'aquest estiu, en definitiva, tothom, gent de duesaigües,

M'ha tocat fer de pregoner. De pregoner de festa major, a més. Precisament a mi, que he viscut molt poc les vostres festes majors. Però es veu que a tothom li arriba, ni que, com aquest pregoner, no hagi fet prou mèrits festamajorencs.

És clar que tinc una excusa: quan el Sebastià [Sebastià Bondia, alcalde] em va dir que ja era l'hora, vaig pensar que estava escrit que un dia o altre havia de fer un pregó. Com s'entén sinó que aquí, tal com em veieu, vaig néixer una tarda de festa major, la de Reus, en el moment que els mateixos gegants que ara ens esperen a fora per ballar passaven pel carrer del meu barri on vaig trencar el primer plor?

Coincidències a banda, el fet és que, tant els que han nascut a Duesaigües i se n'han hagut d'anar, com els que s'hi han trobat de més grans, per molt lluny que siguin, o per molt a prop que visquin, no es poden negar a encendre el foc d'una quinzena d'agost que, sense por a equivocar-nos, deu ser la quinzena que té més records per a tots, a Duesaigües, perquè simbolitza també la festa de retrobament entre els que hi són tot l'any i els que hi vénen uns dies.

Aquest pregoner és dels que va arribar un dia a Duesaigües, vint-i-cinc anys després d'aquell primer plor, i no se'n va saber sortir mai més. I ja fa uns quants

anys d'això. Hi ha gent aquí que té vint anys més, però el pregoner els veu com el primer dia. No heu canviat. També hi ha gent que ens ha deixat per sempre, però que, almenys jo, sempre recordo com si fos també el primer dia. I hi ha gent menuda que ha anat apareixent i que s'ha fet gran i que ha continuat la cadena del temps, com el misteri d'un d'aquells pobles petits on la llegenda fa córrer que la vida hi passa tan a poc a poc que l'a poc a poc que hi passa és com si no es notés.

Al pregoner, li toca parlar amb motiu d'una festa major que s'afegeix a la multitud de festes majors d'agost del país. Però els qui la viuran des d'avui saben molt bé que aquesta és la seva, la més gran, la major. I és la major perquè aquesta festa té el poder d'engrandir, per uns dies, Duesaigües.

Vosaltres, com molts de nosaltres que hi som tot l'any o ben bé tot l'any, vulgueu o no, heu estat també irremeiablement tocats per la força màgica de Duesaigües. I com que qui avisa no és traïdor, el pregoner es permet d'avisar als més nouvinguts que, d'aquesta força màgica, ja no se'n podran desfer mai més.

Duesaigües: poble amb nom de fressa. Pareu orella a les nits calmades i en sentireu la remor, en estèreo a més. Una a cada banda.

Duesaigües o *Duguesaigües*, tal com diu la gent d'aquí i de la comarca. Continueu dient *dugues* i no us deixeu entabanar pels diccionaris.

Duguesaigües, doncs: poble amb nom doble, per si de cas.

Duguesaigües: poble amb nom de picardia, potser per allò de nedar entre dos corrents.

Duguesaigües: poble històricament hereu de la baronia d'Escornalbou. Un hereu modest, però sincer. Un hereu sense lluites per fer-se amo de res. Amb ganes de ser-hi només. De fer de pont, si cal. De poble acollidor en la seva llarga trajectòria de segles que el pregoner, molt prudentment, s'estalviarà d'explicar-vos.

Deixeu només que rellegeixi una dita popular que encara avui no ha perdut gens de sentit i que tots podeu comprovar si mai feu una excursió fins a Escornalbou. La dita, que ja té més de dos-cents anys diu:

Santa Bàrbara ermitana
d'aquesta ermita tan alta,
la terra t'és ben llunyana,
i per al cel, ben poc t'hi falta.

¿Us estranya, doncs, que els àrabs anomenessin *saloquia*, que vol dir guaita, el que ara és Santa Bàrbara? Ha plogut molt des que, allà dalt, sota Santa Bàrbara, sota aquesta piràmide que presideix tot el terme, s'hi signés un dels fets històrics de fa més de vuit-cents anys. Mireu si aleshores, com nosaltres ara, s'hi devien trobar bé els àrabs que, quan ja feia nou anys que havia caigut Siurana, els quatre moros arrupits a Escornalbou encara no se n'havien mogut.

¿Veieu el poder màgic que té el terme per enganxar? Els pobres moros, acostumats a perdre bous i esquelles, van esperar que els cristians els fessin fora. Era el 8 de maig de 1162.

Però el pregoner ha promès que no faria història. El poble ja té historiadors que la fan molt millor, i poetes que deixen escrit el testimoni del poble. Ja ho deia Eduard Toda, fill de Reus i fill il·lustre de Duesaigües: «les dues bel·leses més grans d'Escornalbou són les seves vistes i els seus boscos». I Duesaigües, és clar, és també enmig d'aquestes vistes i d'aquests boscos, admirats per Eduard Toda des de dalt.

Però Duesaigües és, a més a més, potser sense saber-ho, un poble fronterer. De frontera natural, vull dir. De creuament de comarques i també de parlars. Per això, de tota la comarca del Baix Camp, Duesaigües és un dels pobles que té una força i un caràcter especials. Perquè és al límit just de la ratlla imaginària que separa els dos dialectes distintius del català.

Pugeu a la serra, enfileu la carretera, travesseu-la i sentireu parlar el català occidental. Sense que ningú no ho hagi manat per decret. Per la força natural de la població, simplement heu deixat l'oriental aquí.

Vet aquí el paper fronterer de Duesaigües en la protecció d'aquesta riquesa. No podia ser d'altra manera, amb el Priorat darrera la serra, amb la Ribera d'Ebre, passats els túnels del tren, amb la mar del Camp de Tarragona traient el cap per darrera el balcó de la presa de Riudecanyes, i amb l'àmplia panoràmica que et regala el mirador del Mediterrani, al castell, si des dels nostres boscos de Puigmarí no en tenim prou.

No és estrany que, si darrera la serra es parla el català del Priorat, aquí, la gent de tota la vida parli, doncs, un català intermedi que no és exactament el de Reus, ni tampoc el de Falset.

El pregoner us ha de confessar que, quan s'ha sentit més de Duesaigües, ha estat quan algun barceloní li ha preguntat d'on era perquè el pregoner ha deixat anar un *xiquet*, o perquè fa els acabaments de les paraules en una e, molt e, que és com la fem els de Reus i els de la comarca.

I és que hi ha conciutadans, *en aquest país petit on cada dia surt el sol*, com diu Lluís Llach, que es pensen que el món s'acaba a la Diagonal o a les rondes i al món de plexiglàs del telenotícies de la televisió. Doncs, no. Precisament en la diferència hi ha l'arrel. Deixeu que m'agafi a una definició de Joan Miró, el pintor del centenari, tan amant del Camp, veí de Mont-roig, quan deia: «com més arrelat estic a la terra pròpia, més universal em sento». ¿algú s'explica que Miró anés per tot el món amb una garrofa del Camp de Mont-roig a la butxaca? Nosaltres l'entendem molt bé.

Els qui ara ens visiteu uns dies, i potser els que heu deixat Duesaigües per obligació professional o per raons personals, i avui o aquesta quinzena sereu aquí, aferreu-vos a aquesta definició del pintor català més important d'aquest

segle: com més arrelats a Duesaigües us sentiu, més fàcil us serà sentir-vos de tot arreu on aneu.

Per tot això, tampoc no és estrany, que amb una riquesa històrica i lingüística tant a l'abast, el poble de Duesaigües sigui un petit model, des de fa molts anys, del difícil paper de la tolerància entre les diferents onades d'immigració.

I així, allò que sembla més aviat la tònica moderna de caps de comarca o de grans ciutats, ja ha passat a Duesaigües des de fa molts anys. Els qui, en aquest final de segle, no saben com fer-ho perquè hi hagi convivència i integració, que vinguin a veure-ho a Duesaigües.

Els qui hi han arribat de fora de Catalunya, a Duesaigües s'hi han acabat sentint més de casa que els mateixos fills del poble. Els qui hi han arribat d'una altra comarca, s'han fos amb els d'aquí i han anat creant aquest poble fronterer sense trencaments. Ningú no ha dominat ningú. I hi ha hagut un respecte per la manera de fer de cadascú.

I ara sembla que es pot tornar a viure de ple aquest fenomen. Amb matisos, és clar. Per motivacions diferents. D'una banda hi ha gent urbana que torna a la vida rural moderna. I també hi ha gent jove que aposta per obrir-se camí sense moure's del poble. D'altra banda, hi ha gent immigrada, que ve de més lluny, que busca un lloc per trobar-hi la seva manera de fer. Que busca feina. És la gent que es veu obligada a abandonar el seu país i la seva cultura, segurament que per culpa d'un sistema egoista que ha continuat enriquint els enriquits i empobrint els empobrits.

I, en petita proporció, Duesaigües ha sabut jugar sempre molt bé aquest paper acollidor. Si hi ha d'haver immigració, a Duesaigües és molt difícil que es produxi el rebuig, que hi hagi intolerància, que hi hagi cap brot de racisme, com en altres indrets, menys avesats a aquest paper de frontera. El pregoner s'atreveria a dir que li fa la impressió que, a Duesaigües, com a les cases petites però acollidores, on hi mengen tres hi poden menjar quatre.

Perquè Duesaigües, en definitiva, no és només part de Catalunya, és també part d'Europa. I per això, perquè Duesaigües és també d'Europa, el futur del poble no té perquè estar deslligat del futur europeu.

És clar que tothom sap que vivim també l'Europa de la crisi. D'això que en diuen crisi i que no acabem d'entendre prou bé què és, però que ningú no es vol trobar a la butxaca. Per tant, no es tracta de posar-nos una bena als ulls i pecar de triomfalistes.

Com a tot Europa, el Duesaigües de 1993 també és, poc o molt, el Duesaigües de la crisi. Em sembla, però, que a Duesaigües, i a tot el Camp, tenim un avantatge: que sempre hem fet la migdiada del benestar social, amb un ull acluclat i l'altre obert. Que la crisi ja fa temps que sabem quin color té. Que els deu anar molt malament a fora ara que fins i tot són ells els que posen el crit

al cel. Però a Duesaigües, i a pobles com Duesaigües, la gent està més enfortida per superar-ho perquè sap el pa que s'hi dona.

Ja veieu que el pregoner ha de parlar inevitablement del món del pagès que tothom sembla que ignori ni que estigui en perill d'extinció. Els que sou pagesos de tota la vida ho sabeu molt bé. No hem d'amagar, doncs, que en la memòria de tots hi ha l'ai al cor per l'abandó progressiu que heu hagut de fer dels camps. És clar que en la memòria de tots hi ha també l'esforç dels de casa, dels que havien fet molts sacrificis per mantenir amb il·lusió la seva terra, molt sovint no només per sobreviure'n, sinó per autèntic amor a les arrels, per lluitar per la prosperitat dels seus i del poble.

Però totes les revolucions econòmiques es cobren el preu del passat amb sacrifici. Avui, el món ha fet tanta via a mirar-s'ho tot a través d'una pantalla d'ordinador, que s'ha oblidat dels que encara treballaven artesanalment la terra. La societat urbana, la informatitzada, la tecnificada en nom del progrés, ha deixat de banda la pagesia. I des d'aquí ho hem contemplat amb impotència i lligats de mans i de peus.

Doncs, molt bé. A Duesaigües, com a les comarques més crítiques d'Europa, la gent no s'ha rendit del tot. La mateixa gent oberta, fronterera, disposada a rebre i donar, també vol ara un poble modern per sobreviure a aquesta crisi de finals de segle. I per això es fan coses ni que la bossa no soni com voldríem que sonés. Que no ens toquin Duesaigües d'on és. Amb el castell, el pantà, la serra, els boscos que l'envolten, la cacera dels qui es deixen sentir amb els seus trets quan arriba la temporada, els espais esportius, les alzines que rebroten, la resta de la vinya, els ametllers forts al secà, els olivers propis del paisatge i els avellaners que es resisteixen a desaparèixer. Ja veurem qui arrencarà l'últim.

Hem acceptat reduir terres. Admetre el pas de línies d'alta tensió. Prendre paciència. Però ara també volem un poble europeu, amb bones comunicacions, amb bons serveis, amb el benestar que ens han promès. No es tracta de demanar privilegis. Si Europa espera, diuen, d'aquí a final de segle, 17 milions d'aturats, sabem que a Duesaigües també n'hi correspondran alguns. Però que no ens toquin Duesaigües ni ens convencin de tancar la barraca. Només un bon equilibri territorial, estalviant despeses burocràtiques inútils, aconseguirà que hi siguem tots, a les verdes i a les madures.

Als qui sou d'aquí de tota la vida, ¿què us pot dir de nou el pregoner de festa major que vosaltres no sapigueu? Com a adoptiu de Duesaigües, us demanaria que continueu vetllant perquè no es perdi el que és vostre. I el que també és una mica nostre, dels que no som ben bé d'aquí, si ens ho permeteu. Però ja se sap que no es pot demanar més del compte. I el pregoner pensa que ja feu prou. Que d'altres, per menys, passarien el forrellat.

Als que sou de fora, el pregoner potser us voldria fer partícep de la satisfacció que té de sentir-se com un més de Duesaigües. Aquest pregoner-pallissa va arribar aquí fa quasi vint anys. El temps passa volant, diuen. I deu ser així perquè el pregoner encara no ha tingut temps d'avorrir-s'hi. No ha tingut

temps de veure-hi una matinada igual que una altra. Una posta de sol igual que una altra. Una ventada tan forta com l'altra.

Hi ha viscut de tot: la calor de calors, la fresca de fresques, la boira de boires, la pluja de pluges, la nevada de nevades, la ventada de ventades, i també, el silenci de silencis, únic els dies calmats, quan la serenor que no hi ha en cap altra racó del món, s'apodera de tot el terme.

Als qui només hi veniu uns dies d'estiu, deixeu-vos-hi caure de tant en tant en ple hivern, quan les fumeres estan plenes de vida, o al mig de la primavera, quan tot esclata de nou, o quan entra la tardor, a desenes de sentors diferents de sota terra. Descobrireu un Duesaigües molt més diferent. Potser retrobareu, per allò de les arrels, aquella manera de viure de la qual havíeu sentit parlar als vostres pares, o als vostres avis.

Aquest pregoner li deu moltes coses a Duesaigües. Li deu haver-li fet descobrir la seva pròpia terra. El seu propi país. El seu propi passat. Li deu haver-lo ajudat a escriure uns quants llibres, alguns més dels que probablement hauria fet si hagués estat fora d'aquí.

Per això en tots els llibres del pregoner sempre hi figura la datació de Duesaigües. Potser obeint més al desig amagat de dir que també és de Duesaigües que no pas al tràmit de deixar constància d'una data cronològica. Si serveix d'alguna cosa, el pregoner vol dir en veu alta ara que li ho deixen fer que no hi ha cap llibre dels seus que no hagi estat escrit aquí, al Refugi La Vinyeta. A Duesaigües.

Aquest pregoner, aquí, no s'ha sentit mai com un estrany. No hi té avantpassats, ni cap parent llunyà, però té la sensació que hi conserva molts amics. Aquesta sensació que es té en molts pocs llocs. Potser al barri on has nascut, aquell de Reus on ballaven una tarda de festa major els gegants que ara ens esperen a fora. Però aquell barri i aquell carrer són un record llunyà. Duesaigües, en canvi, és una realitat.

Però tampoc no busqueu en cap de les novel·les del pregoner aquesta realitat perquè les novel·les només la capgiren. Però, en el fons, sí que Duesaigües ha cedit generosament al pregoner tota la riquesa del seu petit món amagat. Un món que, per al pregoner, és ampli, inabastable, capaç de no esgotar mai les possibilitats de somni i de descoberta.

Ara sou vosaltres qui teniu una festa major per somniar i per descobrir durant uns quants dies. Si us deixen dormir, és clar, els conjunts de música, la gresca dels més cridaners, les festes a la plaça, els sorolls, les remors, els actes lúdics, els petards, la música, tot imatges llunyanes que, als més grans, us transporten a les vostres festes majors més recordades. I potser als vostres moments més feliços.

En canvi, per als més joves, les imatges començaran a prendre cos ara per ser inesborrables d'aquí a un temps. Potser aquest és un dels pocs sentits que té una festa major. El record i l'intercanvi col·lectiu. La recuperació del propi món.

No serà el pregoner qui us digui res, doncs, de la vostra festa major. Ja sabeu de fa dies que hi haurà esport, revetlles, sardanes, havaneres, correfocs, cucanyes, curses de *mountain-bike*, teatre, futbol, processó, tir al plat i exposició de pintures, de quadres molt pròxims, retrats de la terra. Hi haurà tradició i modernitat, que és l'única manera de sortir-se'n.

Ara us toca a vosaltres, doncs, als amics, als veïns, a la gent temporera, als estiuejants de tota la vida, als passavolants d'aquest estiu, en definitiva, a tots, a tota la gent de Duesaigües. Ara us toca a vosaltres de viure aquest agost del 1993 llançant les campanes al vol, fent córrer la veu que a Duesaigües hi ha festa grossa.

Per endavant, en nom de tots, us desitjo una feliç festa major 1993.

Moltes gràcies i bona nit.
